

Podpora nadaných žáků ve Finsku

Petr Šulc

OBSAH:

1. ÚVOD

2. HISTORICKY NÁHLED NA FINSKÉ ŠKOLSTVÍ A JEHO VÝZNAMNÉ ZMĚNY

3. CHARAKTERISTIKA SOUČASNÉHO FINSKÉHO ŠKOLSTVÍ

4. NADANÍ ŽÁCI VE FINSKU

5. ZÁVĚR

ZDROJE

1. ÚVOD

Za svůj semestrální projekt jsem si vybral podporu nadaných žáků ve Finsku. O Finsko jsem se zajímal již dříve, když jsem sledoval podporu vzdělávání v jednotlivých státech podle dokumentů OECD jako funkci podílu HDP. Zaznamenal jsem nadprůměrný nárůst veřejných výdajů na vzdělávání v relativním vyjádření podílu HDP mezi roky 2008 a 2011. Samozřejmě mě zajímalo, jak se tyto podpora odrazila v mezinárodním srovnávání PISA¹ a jiných mezinárodních srovnáních. Nadto skutečnost, že jsem v dostupných materiálech nenašel systematický státní program pro podporu nadaných žáků ve Finsku, ve mně zájem dozvědět se o tomto tzv. “zázraku školství“ ještě více podnítila.

V první kapitole této práce se vracím ke kořenům finského školství s důrazem na důležitá historická data. V následující kapitole se zaměřuji na finské školství a jeho postavení ve společnosti v obecné rovině a třetí kapitolu věnuji jednotlivým dokumentům vztahujícím se k vzdělávání a jejich vazbě na možnost podpory nadaných žáků.

2. HISTORICKÝ NÁHLED NA FINSKÉ ŠKOLSTVÍ A JEHO VÝZNAMNÉ ZMĚNY

Do období středověku je stejně jako v zemích českých také ve Finsku vzdělání neodmyslitelně spjata s náboženskými institucemi, které byly ve své době hlavním zdrojem učení. V historickém vývoji finského učení a vzdělávání sehrála kruciólní roli luteránská církev a zejména překlad Nového zákona do finštiny v roce 1548. Luteránská církev aktivně podporovala vzdělávání obyvatelstva vedena myšlenkou zpřístupnit vzdělání co nejširšímu okruhu lidí. Nejen v městech, ale i na venkově, a to pomocí konceptu putujících/pojízdných škol, tzv. “*iertokoulu*”. V 17. a 18. století pak došlo k zakládání návazných vzdělávacích institucí, na které ovšem dosáhli především jedinci velmi nadaní či urození, potažmo bohatí. Ti mohli využít možností dalšího vzdělávání a završit jej (od roku 1640) univerzitním titulem z Akademie v Turku (*Turun akatemia*).

Opravdu systematický postoj k zavádění organizovaného vzdělávacího systému je ovšem ve Finsku patrný až později. Zlomovým obdobím je 19. století, kdy začalo být nepochybné, že je třeba vzdělávací systém změnit a přizpůsobit jej moderní době. Díky vlivu jednoho z předních finských myslitelů Johana Vilhelma Snellmana se školství modifikovalo, inspirováno německým konceptem Bildung (*sivistys*). Snellman nerozlučně spojoval myšlenky národního cítění a rozvoje mj. právě s oblastí vzdělávání s tím, že jedním z jeho cílů bylo kromě povznesení samotného finského národa rovněž založení sekulárních základních škol pro děti a v neposlední řadě zavedení povinné školní docházky. Tento plán však byl zrealizován až v roce 1866, kdy správu a financování vzdělávacích institucí převzaly sekulární instituce. V tomto období zahrnoval vzdělávací systém lidovou školu (*kansakoulu*), rozšiřující vzdělání po absolvování základní docházky s nástupem v 10 letech (*oppikoulu*) a také gymnasium a univerzitu (*lukio*). Mezi další podstatné změny patřilo zpřístupnění univerzitního vzdělávání ženám a v neposlední řadě založení vzdělávací instituce, která měla připravit studenty pro výkon učitelské profese. Zákon o povinné školní docházce, platný pro celé Finsko, byl přijat v roce 1921. Současně průběžně pokračovalo rozšiřování nabídky sekundárního vzdělávání a v roce 1939 byl přijat zákon o odborném vzdělávání, který mj. zajistil financování pro tento typ škol. V tomto období rovněž vznikají nové fakulty při Helsinské univerzitě (*Helsingin yliopisto*).

¹ Projekt PISA (*Programme for International Student Assessment*) je mezinárodní výzkum pořádaný Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj; je prováděno každé tři roky (poprvé v roce 2000). Každá iterace pokládá větší důraz na jednu ze zvolených oblastí. Cílem projektu je zjišťování úrovně v rámci čtenářské a matematické gramotnosti a přírodovědné vzdělanosti mezi žáky ve věku 15 let.

a další samostatné univerzity v dalších významných městech.²

Po druhé světové válce se muselo Finsko vyrovnávat s rostoucím počtem obyvatel a zároveň nejen s proměnami hospodářství, ale celé společnosti. Vzdělání se stalo významným tématem, proto bylo nutné připravit model všem dostupného školství, jemuž se věnovaly jednotlivé komise. První představila v roce 1945 méně striktní model, lišící se od dosavadních orientací na žáky a humanistickým zaměřením. Přes nastolenou reformu však trval nerovný přístup ke vzdělání. Proto v následujícím roce zahájila svou činnost druhá komise, která se zaměřila právě na organizaci celého školského systému a představila model osmiletých občanských škol. Finální změnu, která nastolila tezi základního povinného vzdělávání od 1. do 9. třídy ve společných základních školách a rozpracovala myšlenku komprehenzivního vzdělávacího systému, však přinesla až třetí komise. Na výsledný plán reformy vzdělávání, představený na počátku 60. let a zákon o školském systému z roku 1968 proměnily strukturu základního a sekundárního školství. Samotná implementace reformy byla zahájena v severní části Finska, ve venkovských oblastech s nižším počtem obyvatel, protože tam byla reforma nejpotřebnější. Celý postupný proces započal na severu Finska v roce 1972 a byl zakončen na jihu Finsku v roce 1977.

V roce 1983 byl přijat nový zákon (*Comprehensive Schooling Act*), jehož implementace byla z důvodu náročného financování posunuta až do roku 1985. Do zákona byla zakotvena mj. právní úprava inkluze studentů se znevýhodněním do běžného vzdělávacího proudu. Po realizaci úprav základního vzdělávání se pozornost přesunula na vzdělávání sekundární. Zde se ovšem zpočátku setkala s odporem. Hlavními cíli reformy této oblasti školství bylo zajistit, aby vzdělávání na středních školách a odborných učilištích na komprehenzivní vzdělávání praktikované na základních školách navazovalo, cílilo na setření rozdílů mezi odbornými učilišti a středními školami tak, aby byly nejen flexibilní s ohledem na další vzdělávání, ale rovněž, aby byly stejně populární a nepředstavovaly žádnou míru socio-ekonomicko-kulturní nerovnosti. Celý proces plánování a následné implementace trval téměř 20 let. Reforma byla úspěšná co do navýšení zájmu studentů o sekundární vzdělávání, avšak cíl, kterým bylo eliminovat rozdíly v popularitě mezi učňovskými obory a středními školami, nenaplnila. V roce 2004 byl pak schválen národní vzdělávací program pro základní vzdělání (ISCED 1–2), který byl novelizován v roce 2016. Vzdělávací systém prošel ještě nesčetnými reformami, což Finsko staví do pozice velice flexibilní země, která na straně jedné dokáže reagovat na společenské i ekonomické proměny a na straně druhé se drží svých základních principů. K této skutečnosti přispívá mj. relativně vysoká míra decentralizace, kdy ve věcech vzdělávání hrají hlavní rozhodovací roli nejen Ministerstvo školství a kultury a Národní agentura pro vzdělávání, ale zároveň drží v rukou značný díl zodpovědnosti lokální autority. A právě tento fakt umožňuje reagovat na potřeby v regionech rychleji a efektivněji.³

Na tomto místě si dovoluji poznamenat, že finský vzdělávací systém je protkán inspirativními osobnostmi, z nichž nelze nezmínit Olli-Pekku Heinonena, bývalého finského ministra školství a současného ředitele finské Národní agentury pro vzdělávání (od roku 2016). Právě on stojí za

² “Oppia ikä kaikki” - Celý život je učení. 2020. Západočeská univerzita v Plzni. [online]. [cit. 15. 5. 2023]. Dostupné z: https://bezbarier.zcu.cz/wpcontent/uploads/2021/09/Finsko_manual.pdf

³ BAČOVÁ, Veronika, 2019. Finské školství jako cesta k zaručenému úspěchu? *Komenský: odborný časopis pro učitele základní školy* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/finske-skolstvi-jako-cesta-k-zarucenemu-uspechu>

zásadními změnami ve školství v devadesátých letech. Za pozornost stojí velmi zajímavý rozhovor právě s Olli-Pekku Heinonenem.⁴

3. CHARAKTERISTIKA SOUČASNÉHO FINSKÉHO ŠKOLSTVÍ

Zásadní roli týkající se změn ve školních osnovách má Inovační oddělení Finské národní agentury pro vzdělávání. Zde je vedena diskuse o hodnotách, na které se podílí cca 300 učitelů z celého Finska. V osnovách najdeme jak klasické předměty tj. finštinu, matematiku, zeměpis, fyziku, chemii, biologii, cizí jazyky, dějepis, tělocvik a umění a tak tzv. fenomény, které reagují na důležitá témata, jako je ekologie, energie, média či technologie. Finové se snaží o digitalizaci výuky, která přináší přidanou hodnotu a díky tomu je školství modernizované. Dokonce do té míry, že na některých školách již upouští od rukopisu. Ale „tradiční“ předměty rozvíjející motoriku, jako vaření, dílny či umělecké činnosti v ateliérech, mají ve vzdělávacím systému nadále své místo.

Ve Finsku je školství a vzdělávání naprostou prioritou. Jednou ze základních hodnot Finska je rovnost, a tedy i rovný přístup ke vzdělání. Inkluze je podporována natolik silně, že podle studie UNESCO je 100 % finských škol přizpůsobeno dětem s tělesným postižením a žáci s fyzickým postižením či se speciálními vzdělávacími potřebami jsou až na výjimky plně integrováni a navštěvují běžné školy. Základní, střední i vysoké školství je zdarma. Na základní a střední škole pak jsou zdarma i školní pomůcky, vč. notebooků, obědy (mimořádně, děti jedí společně se svými učiteli, což nepochybně prohlubuje mezilidské vztahy), psychologické či zdravotní služby. Vysoké školy pak nabízejí dostupnou stravu, slevy na dopravu, bydlení i třeba lékařské služby.

Stát na druhou stranu zásadně zvýšil požadavky na přijetí ke studiu a také samotné nároky na pedagogických fakultách. Na pedagogické fakulty se dnes dostane v průměru jen 10 – 20% uchazečů o studium. Ve Finsku je srovnatelně obtížné stát se pedagogem, jako například lékařem. Profese učitele je velmi prestižní a respektovaná. Ve Finsku mají rámcovou legislativu, která předepisuje nejen, jaké úkoly mají školy, ale také na co mají žáci nárok (učení, bezpečné vzdělávací prostředí, podpora atd.). Dalším zásadním dokumentem je národní kurikulum⁵, které stanovuje jak cíle učení a vzdělávání, tak samotný proces, jak toho dosáhnout a jaké materiály k výuce se budou používat, jaký si zvolí pedagogický přístup nebo metodu výuky, to už je na školách samotných.

Z uvedeného je zřejmé, že finské školství je založeno na důvěře a odpovědnosti. Rodiče učitelům důvěřují a podporují je a vzájemně komunikují. Důvěra se projevuje i ve vztahu škola a učitel, kdy vedení školy dává učiteli značný prostor, aby mohl výuku realizovat způsobem, který sám uzná za vhodný. Ve finských školách panuje neformální atmosféra, pramenící především právě z toho, že učitelé znají své žáky a žáci učitelům důvěřují. Finský učitel je vážená osobnost, která má všeobecný respekt, ač se nechová jako autorita, ale spíše jako průvodce či pomocník. Má nezávislost a svobodu v tom, jakým způsobem vyučuje a jedná na svou vlastní odpovědnost. Učitelé žákům dávají velký prostor pro seberealizaci, vnímají jejich názory, respektují je a nevštepují jim ty své. V dětech podporují zdravou sebedůvěru, dodávají

⁴ HRONOVÁ, Markéta, HOUSKA, Ondřej, 2020. Děti potřebují být spolu. Online výuka školu nenahradí. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 16. 5. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66838520-deti-potrebuji-byt-spolu-on-line-vyuka-skolu-nenahradi>

⁵ V České republice odpovídá Rámcovému vzdělávacímu programu, který definuje státní úroveň vzdělávání v souladu s principy zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

jim odvahu a snaží se o maximálně individuální přístup ke každému žákovi, což mj. umožňuje pouhých 15 až 20 žáků ve třídě s tím, že učitel má nadto při výuce k dispozici další dva odborníky – speciálního pedagoga a asistenta. Inkluze ve Finsku, jak již bylo zmíněno, slouží skutečně pro všechny, tedy pro žáky podprůměrné, tak i pro ty mimořádně nadané. Díky individuálnímu přístupu všichni žáci dělají to samé, „jen“ na nejruznější úrovni. Finské školství má snahu co nejméně děti porovnávat, ale naopak vede děti k vzájemné komunikaci a spolupráci. Žáci často pracují ve dvojicích či v týmech a učí se pomáhat jeden druhému. Svě nezastupitelné místo samozřejmě má i spolupráce mezi učiteli.

Finští učitelé často zastávají názor, že ze správné odpovědi se toho v podstatě moc nedozví. Oproti tomu špatná odpověď jednoho žáka často napoví, co není mnohdy jasné i více žákům, tedy nejenže některá látka je obtížněji pochopitelná či uchopitelná, ale může být i zpětnou vazbou pro učitele, že látka nebyla dostatečně vysvětlena. Díky špatné odpovědi se tak mohou i ostatní žáci leccos dozvědět, neboť poté následuje reakce učitele a často i snaha látku vysvětlit znovu či jiným způsobem. Díky podpoře diskuze a vlastního názoru získávají žáci odvahu zariskovat a zkusit odpovědět, i když si nejsou jistí, že právě jejich odpověď je správná. Tento přístup a skutečnost, že žák není za neznalost ztrapňován či jakkoliv trestán, vytváří ve škole velice přívětivé prostředí se značnou mírou participace.⁶

Počet vyučovacích hodin, a to maximálně pět, patří k nejnižším na světě. Přestávky naopak mají ve Finsku jedny z nejdelších – jsou mnohdy třicetiminutové a žáci je často tráví venku, na čerstvém vzduchu. Nejkratší přestávka trvá patnáct minut. Samotná výuka probíhá v tzv. „Školách v pohybu“ – většinou chybí klasické lavice a židle, a naopak ve třídách najdeme různé taburety, polštáře, ale i například skákací míče nebo různá „houpátka“. Specifickým místem jsou školní chodby, plné zákoutí a nejruznějších posezení. Ty často využívají asistenti či speciální pedagogové i kdykoliv během výuky k individuálnímu dovysvětlení látky, nebo i k hlubšímu rozboru látky s nadprůměrným žákem, který touží dozvědět se více. Velice časté je také propojování tříd, když je to tematicky příhodné. V neposlední řadě nelze nezmínit, že žáci dostávají jen málo domácích úkolů.^{7,8}

4. NADANÍ ŽÁCI VE FINSKU

Dle výsledků PISA a dalších mezinárodních testování žáků jsem očekával, že Finsko vytváří komplexní speciální podporu pro nadané žáky, která cílí a podporuje jejich vynikající výsledky, ale tento můj předpoklad se nenaplnil. Školský zákon z roku 1998 podporuje výuku ve školách podle věku a individuálních schopností žáků a inkluzi napříč celým spektrem žáků. Zákon samotný však „nadané žáky“ explicitně nezmiňuje a ani je neřadí do skupiny žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Finský vzdělávací systém ani ve svých kurikulárních dokumentech neuvádí termín pro specifickou skupinu „nadaných“ žáků. Naopak, národní vzdělávací politika se snaží vyvarovat vyčleňování jednotlivých skupin dětí s cílem zajistit ve vzdělávání rovné příležitosti pro všechny. Výjimkou je právo každého žáka začít navštěvovat

⁶ HRONOVÁ, Zuzana, 2019. Finské děti patří k nejchytřejším. Učí se přitom málo a přestávka tu trvá půl hodiny. *Aktuality* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/finske-skolstvi-patri-k-nejlepsim-zde-jsou-jeho-vychytavky/r~62801878814311e9819e0cc47ab5f122/v~sl:ff7f0cb93c46d49d6f64cb11dbad6d66/>

⁷ Finský vzdělávací systém staví na důvěře, ta u nás ve školství prakticky chybí. 2019. *Týdeník bEDUin* [online]. [cit. 18. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/finsky-vzdelavaci-system-stavi-na-duvere-ta-u-nas-ve-skolstvi-prakticky-chybi/>

⁸ Z finského školství vyznačuje důvěra v učitele a děti. 2019. *Učitel naživo* [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/blog/finske-skolstvi>

školu o rok dříve. Předčasný nástup do vzdělávání je podmíněn psychologickým a lékařským vyšetřením.

Finsko nicméně nabízí celou řadu vzdělávacích opatření, která mohou nadaní žáci využívat. Patří mezi ně již zmíněný předčasný nástup do školy, kdy rodiče mají možnost rozhodnout, jestli jejich dítě začne školu navštěvovat ve věku šesti, nebo sedmi let (ISCED 1). Také umožňuje „přeskakování“ ročníků (ISCED 1–3) a žáci mají také možnost účastnit se výuky ve vyšších ročnících. Žáci mohou též využít zrychlené studium. Běžné jsou workshopy, spolupráce se společnostmi nebo neziskovými organizacemi, mimoškolní aktivity, možnost spolupráce s individuálními školiteli a rovněž samostatné studium. Každá škola si určuje svá vlastní kritéria pro výběr žáků. Některé školy, ať již soukromé nebo státní, bývají vzhledem k obtížnosti splnění přijímacího řízení označovány za školy určené pro nadané a talentované.

Finsko je tedy nepochybně zastáncem individuálního přístupu ve vzdělávání. S tímto přístupem je nedílně spojeno uplatňování diferencované výuky v základních a středních školách. Tento přístup se samozřejmě odráží i v samotném vzdělávání nadaných žáků. Již některé ze základních škol provozují tzv. dobrovolné skupiny. V nichž mají žáci možnost rozvíjet své schopnosti, v nichž projevují určitý talent. Tyto skupiny jsou orientované nejen na přírodní vědy, zejména matematiku, či na projekty a komunikační technologie, ale též na oblast umění. Velmi prosazovaný individuální přístup umožňuje již zmíněné pružné rozhodování ve zrychleném studiu či tzv. studium nevázané na ročníkovou třídu, které díky flexibilnímu rozvrhu umožňují nadaným žákům rychlý rozvoj při studiu. Tento systém vyučování, který není vázán na konkrétní ročníky, se užívá zejména na úrovni vyšších sekundárních škol (ISCED 2–3). Jak již bylo naznačeno, některé školy experimentují s možností navštěvovat takovéto vyučování již na základní úrovni vzdělávání. Speciální školy pro nadané žáky existují na úrovních ISCED 1 – 3, které ovšem nejsou dané zákonem, ale leží právě pouze na zřizovatelích škol.

Ve středních školách (ISCED 2–3) se žáci mohou zúčastnit různých národních akademických soutěží, které se konají jednou za rok, např. v předmětech matematika, fyzika, informatika, filozofie a ekonomika. Pro každý z těchto předmětů existují oddělené přípravné programy. Žáci, kteří se v soutěžích dobře umístí, jsou dále připravováni učiteli nebo staršími studenty, kteří se těmto soutěžím dříve sami zúčastnili a dále vysílání na mezinárodní olympiády. Některí studenti bývají zváni na letní kurzy, které se konají na univerzitní půdě. Zde mohou získat kredity z oborů lineární algebry a fyziky. Většina speciálních škol ve Finsku se stará i o talentované děti v oblastech umění a sportu (ISCED 2–3).^{9,10}

5. ZÁVĚR

Porovnání Finska a České republiky pomocí tabulky vybraných rozdílů pro základní školy (ISCED 1-2)

⁹ KUPCOVÁ, Martina, ŠEDÁ, Simona, TOMEK, Karel, TOPINKOVÁ, Radka, ZELENDOVÁ, Eva, 2010. Vzdělávání nadaných dětí a žáků. *Výzkumný ústav pedagogický* [online]. [cit. 16. 5. 2023]. Dostupné z: http://www.vuppraha.rvp.cz/wp-content/uploads/2010/02/Nadani_prehled.pdf

¹⁰ Finský vzdělávací systém staví na důvěře, ta u nás ve školství prakticky chybí. 2019. *Týdeník bEDUin* [online]. [cit. 18. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/finsky-vzdelavaci-system-stavi-na-duvere-ta-u-nas-ve-skolstvi-prakticky-chybi>

Česká republika	Finsko
- bezplatné vzdělání pouze na veřejných základních školách	- bezplatné vzdělání na veřejných i soukromých základních školách
- kvalitativně rozdílné školy	- všechny školy poskytují stejnou kvalitu vzdělání
- rozšiřování stávajících škol o nové třídy, zvětšování škol, navyšování kapacit tříd	- snaha o méně početné třídy a více menších škol
- jídlo hradí rodiče a částečně učebnice	- bezplatné učebnice, jídlo (oběd), pomůcky i doprava do školy
- začátek většinou kolem 8. hod. ranní	- začátek ne dříve než v 9 hod. ráno
- většinou 5-10 minutové přestávky +1x 15 minutová na svačinu a 1x 50 minutová na oběd	- 15 minutové přestávky na každých 45 min. výuky, 1x přestávka na oběd 30-45 min.
- hodnocení většinou známkami na základě testů a zkoušek	- výhradně slovní hodnocení + plus známky (od 7. nebo 4. třídy)
- převládají třídy s větším počtem dětí	- malé třídy, individuální přístup k žákům
- na základních školách není implementována povinná praktická výuka	- praktická výuka nedílnou součástí finského základního školství
- profesní přístup k žákům	- přátelský přístup k žákům

Při svém hodnocení jsem čerpal ze zdrojů dostupných formou rozhovorů či odborných příspěvků.

Ve Finsku plynou značné finanční prostředky právě do vzdělání, které je zdarma. Povolání učitele patří mezi nejprestižnější, obdobně jako např. lékaři či soudci. Rovněž důvěra rodičů a žáků v učitele ve Finsku je velká.

Finské školství má mnoho podpůrných profesí ve vzdělávání, příkladmo školní psycholog, speciální pedagog, sociální pracovníci, kariéroví poradci. Tito zaměstnanci neučí žáky, přesto ve škole pracují na plný úvazek.

Celé finské školství, soustředěné s vysokým nasazením pouze se na učení, jehož forma je pro žáka nestresující, což mimochodem vyplývá z povahy samotných Finů, je vysoce efektivní a logicky se odráží i v samotných výstupech žáků.

Rád bych na tomto místě zmínil detailněji profese, které vytváří silnou podporu učitelů, a to:

- **speciální pedagog**, který v součinnosti s učitelem vyhledává, sleduje a pomáhá žákům řešit problémy jakéhokoliv druhu. V postavení mediátora řeší případné nesoulady mezi žákem a učitelem bez toho, aby nadto vykonával např. administrativní činnost, nebo vyučoval či alespoň „suploval“, jak leckde vidíme v českém školství.

- **sociální pracovník** je co do obsahu činností v podstatě jakýmsi „třídním učitelem“, tedy pro žáky zajišťuje výlety, lyžařské kurzy, adaptační kurzy, organizuje volný čas ve škole apod.

- **asistent učitele** je dalším velice důležitým pomocníkem učitele. Většinou se jedná o buď začínající učitele, případně studenty posledního ročníku studia pedagogiky, nebo naopak o učitele, kteří již svou kariéru končí a nechtějí již vykonávat tak náročnou profesi, jakou učitelství bezesporu je, ale ve školství chtějí setrvat a své vědomosti a zkušenosti předávat dál právě touto formou.

To je rovněž značný rozdíl oproti českému školství, v němž se nezřídka setkáváme s učiteli, kteří by již tuto profesi neměli z mnoha důvodů vykonávat, ale okolnosti je „nutí“ v setrvání na

témže místě a v týchž kolejích, byť jsou již dávno bez původního nadšení, sil a v neposlední řadě i nervů. Naopak pak pro asistenta pedagoga, a to i pro vyšší úroveň činnosti, tedy přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které jsou vzděláváni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole s integrovanými žáky je v Česku případně dostačující střední vzdělání s maturitou a absolvování kvalifikačního kurzu asistenta pedagoga. Žáci, kterým by měla být věnována péče, co možná nejkvalitnější, protože v raném školním věku je ještě často možné zvrátit jejich životní směřování, dané těmto dětem do vínku, se tak často musí spokojit s „dohledem kvalifikovaného laika“.

Aby mé závěry nebyly zcela nekritické a jednostranné, nelze nezmínit, že v posledních letech se výsledky finských žáků v mezinárodním šetření PISA zhoršily. O příčinách se vedou debaty, z nichž vyplývá, že jedním z hlavních důvodů je rostoucí migrace. Ovšem nejen ona. Mnoho odborníků se shoduje, že se může jednat o důsledek upuštění od tradičních výukových metod a příklon k zavádění metod nových. Tím, že každá škola musí od roku 2016 využívat kolaborativní metody učení, mezi které patří i tzv. projektově/problémově orientovaná výuka (*PBL – project/phenomenon-based learning*), v jejímž rámci si mohou žáci toliko na základě vlastního uvážení zvolit téma projektu a vypracovat ho za využití znalostí a dovedností z více předmětů, vznikají problematické situace. V této souvislosti si dovoluji zmínit úsloví, že cesta do pekla je dlážděna dobrými úmysly. Žáci si sice mohou sami strukturovat proces učení za využití moderních technologií či mimoškolních zdrojů tak, aby s radostí rozvíjeli svou zvědavost, ovšem na stranu druhou u žáků s výbornými výsledky hrozí, že se ve škole budou nudit. Proto je vhodné tuto metodu doplňovat tradičními metodami.¹¹

ZDROJE:

BAČOVÁ, Veronika, 2019. Finské školství jako cesta k zaručenému úspěchu? *Komenský: odborný časopis pro učitele základní školy* [online]. [cit. 2023-05-15].

Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/finske-skolstvi-jako-cesta-k-zarucenemu-uspechu>

Finský vzdělávací systém staví na důvěře, ta u nás ve školství prakticky chybí. 2019. *Týdeník bEDUin* [online]. [cit. 18. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/finsky-vzdelavaci-system-stavi-na-duvere-ta-u-nas-ve-skolstvi-prakticky-chybi/>

HRONOVÁ, Markéta, HOUSKA, Ondřej, 2020. Děti potřebují být spolu. On-line výuka školu nenahradí. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 16. 5. 2023]. Dostupné z:

<https://archiv.hn.cz/c1-66838520-deti-potrebuji-byt-spolu-on-line-vyuka-skolu-nenahradi>

HRONOVÁ, Zuzana, 2019. Finské děti patří k nejchytřejším. Učí se přitom málo a přestávka tu trvá půl hodiny. *Aktuality* [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/finske-skolstvi-patri-k-nejlepsim-zde-jsou-jeho-vychytavky/r~62801878814311e9819e0cc47ab5f122/v~sl:ff7f0cb93c46d49d6f64cb11dbad6d66/>

KUPCOVÁ, Martina, ŠEDÁ, Simona, TOMEK, Karel, TOPINKOVÁ, Radka, ZELENDOVÁ, Eva, 2010. Vzdělávání nadaných dětí a žáků. *Výzkumný ústav pedagogický* [online]. [cit. 16. 5. 2023]. Dostupné z: http://www.vuppraha.rvp.cz/wp-content/uploads/2010/02/Nadani_prehled.pdf

“Oppia ikä kaikki” - Celý život je učení. 2020. *Západočeská univerzita v Plzni*. [online]. [cit. 15. 5. 2023]. Dostupné z:

https://bezbarier.zcu.cz/wpcontent/uploads/2021/09/Finsko__manual.pdf

¹¹ WILLNER, Anja, 2018. Jak vypadá běžná finská škola? Národní ústav pro vzdělávání [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/jak-vypada-bezna-finska-skola>.

WILLNER, Anja, 2018. Jak vypadá běžná finská škola? *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/jak-vypada-bezna-finska-skola>

Z finského školství vyzařuje důvěra v učitele a děti. 2019. *Učitel naživo* [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/blog/finske-skolstvi>